

**कायदेविषयक
मार्गदर्शन मोफत**

संपर्क
ऑड. सिद्धार्थ
MVSc, MBA, LL.M
मो नं ९४२२५३९४५९

सोमवार २२ जून २०२६

Monday, 22 June 2026

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

वर्ष : ६ | अंक : १७२

Year : 6 | Issue : 172

दि. २२ जून 2026

१९८८- डॉ.
भदन्त आनंद
कौसल्यायन स्मृती
दिन.
१९४०- मुंबई येथे
सुभाषचंद्र बोस
यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची भेट
घेतली.

संकलन प्रा. याशवंत दुपडे

दैनिक

किंमत : ₹ ५/-

Daily

Rate: Rs. 5/-

बंगळूरु : काँग्रेसचे राष्ट्रीय अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खर्गे यांनी प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी आणि अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांच्यावर हल्लाबोल केला आहे. ते म्हणाले की, स्वतःला चांगले मित्र म्हणवणारे हे दोन्ही नेते आपापल्या प्रदेशांचा नाश करत आहेत. खर्गे यांनी दावा केला की, त्यापैकी एक देशाचा तर दुसरा संपूर्ण जगाचा नाश करत आहे. त्यांनी अयोध्या राम मंदिर ट्रस्टमधील आर्थिक गैरव्यवहाराचे आरोप आणि नीट परीक्षेच्या वादावरून केंद्र सरकारवरही टीका केली.

बी.के. हरिप्रसाद यांनी कर्नाटक काँग्रेस अध्यक्षपदाची सूत्रे स्वीकारल्याच्या निमित्ताने बंगळूरूमध्ये पक्षाच्या कार्यकर्त्यांना संबोधित करताना खर्गे म्हणाले, 'प्रधानमंत्री मोदी देशाचा नाश करत आहेत आणि ट्रम्प जगाचा नाश करत आहेत. दोघाही स्वतःला चांगले मित्र म्हणतात. हे दोन्ही चांगले

मोदी देशाला तर ट्रम्प जगाला बरबाद करत आहेत...

मित्र देशाचे नाव खराब करत आहेत आणि त्यांच्यामुळे जनता त्रस्त आहे. वाढत्या इंधन दरवाढीसाठी ट्रम्प यांना जबाबदार धरत ते म्हणाले की, भारताने नेहमीच्या काळापासून अलिप्ततेचे धोरण अवलंबले आहे आणि सर्व देशांशी चांगले संबंध राखले आहेत. पण मोदींनी सर्वांना जवळ करून आणि त्यांना मित्र संबोधून देशाला या परिस्थितीत आणले आहे.

ट्रस्टच्या निधीच्या कथित गैरव्यवहारावरून भाजपवर गंभीर आरोप केले आहेत. एल.के. अडवाणींच्या रथयात्रेनंतर मंदिराच्या बांधकामासाठी गोळा केलेल्या देणग्या आणि साहित्याचा कोणताही योग्य हिशोब दिला गेला नाही, असे त्यांनी म्हटले. त्यांनी आरोप केला, 'अंदाजे ५,००० कोटी रुपयांचा अपहार झाल्याचे वृत्त आहे. पुजारी पैसे लुटत आहेत. रामाचे नाव घेत, दुसऱ्यांची मालमत्ता स्वतःची म्हणून सांगत आहेत. रामाच्या नावाने लुट झाली आहे. कोटयवधी रुपये लुटण्यासाठीच हे मंदिर बांधले गेले होते.' त्यांनी उत्तर प्रदेशचे मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांच्या वक्तव्यावरही टीका केली, ज्यात त्यांनी एसआयटी चौकशीसाठी १५ दिवसांची मागणी केली होती. खर्गे म्हणाले, 'जेव्हा देव, मंदिर, मोदी आणि मुख्यमंत्री सर्व तुमच्यासोबत आहेत, तेव्हा तुम्हाला १५ दिवसांची काय गरज आहे? लुटारूंना तात्काळ तुरुंगात टाका.' काँग्रेस अध्यक्षांनी नीट परीक्षेतील कथित अनियमिततेवरून सरकारवर हल्ला चढवला. त्यांनी राहुल गांधींच्या मागणीचा पुनरुच्चार करत केंद्रीय

शिक्षणमंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांच्या राजीनाम्याची मागणी केली. खर्गे म्हणाले, 'भाजप आणि प्रधान यांनी विद्यार्थी आणि पालकांचा विश्वासघात केला आहे. त्यांना परीक्षाही व्यवस्थित घेता येत नाहीत.' काँग्रेस अध्यक्ष खर्गे यांनी सुचवले की, विद्यार्थ्यांना न्याय देण्यासाठी कर्नाटकच्या सीईटी मॉडेलचा विचार केला पाहिजे आणि नीट गुणांसोबत इयत्ता १२वीचे गुणही समाविष्ट केले पाहिजेत. त्यांनी असाही आरोप केला की, सरकार शिक्षण प्रणाली आणि अभ्यासक्रम बदलून आणि आरएसएस पांशूभूमीच्या लोकांना महत्त्वाच्या पदांवर नियुक्त करून विद्यार्थ्यांची दिशाभूल करत आहे. घोषणाबाजी करणाऱ्या कार्यकर्त्यांवर खर्गे संतापले. त्याच कार्यक्रमादरम्यान, मल्लिकार्जुन खर्गे काँग्रेस कार्यकर्त्यांवर संतापल्याची घटना घडली. कार्यक्रमातील काही कार्यकर्ते 'डीके-डीके' अशा घोषणा देत होते. यामुळे संतापून खर्गे म्हणाले, 'तुमच्या या आरडाओरडीने संपूर्ण देशावर परिणाम होणार आहे का? हा वैयक्तिक कार्यक्रम नाही, हा पक्षाचा कार्यक्रम आहे. तुम्ही निरुपयोगी लोक... इथे कोणाचीही पूजा केली जात नाही. मला ५८ वर्षांचा राजकीय अनुभव आहे. इथे असे अनेक नेते आले आहेत, ज्यांचे पक्षासाठी योगदान कमी आहे, पण पक्षाने त्यांना खूप काही दिले आहे.' त्यांनी करोडो रुपये जाहीर केले की, घोषणाबाजी करणाऱ्यांच्या फुटेजची तपासणी केली जाईल आणि त्यांच्यावर शिस्तभंगाची कारवाई केली जाईल.

परीक्षा संपल्यानंतर जंतर मंतरवर परत या... मी इथेच आहे...: अभिजीत दीपके

नवी दिल्ली : नीट पेपरफुटी आणि बेरोजगारीसह विविध मुद्द्यांवरून सीजेपी सरकारविरुद्धात आपले आंदोलन सुरूच ठेवत आहे. जंतर मंतरवर झुळूळ जनात पक्षाचे आंदोलन रात्रभर सुरू होते... पेपरफुटीवरून झुळूळ जनात पक्ष सरकारला सातत्याने घेरत असून शिक्षणमंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांच्या राजीनाम्यावर ठाम आहे... पक्षाला मोठ्या संख्येने तरुण, विद्यार्थी आणि अनेक प्रमुख व्यक्तींकडून पाठिंबा मिळत आहे... दरम्यान, झुळूळ जनात पक्षाचे संस्थापक अभिजीत दीपके यांनी नीट पेपरफुटीबाबत एक मोठे निवेदन जारी केले आहे... अभिजीत दीपके यांनी नीट विद्यार्थ्यांना परीक्षेला बसण्याचे आवाहन केले आहे... दीपके म्हणाले की, नीट परीक्षा देणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांनी कोणत्याही चिंतेशिवाय जावे... आम्ही जंतर मंतरवर बसले आहोत... आम्ही आंदोलन हाताळू... तुम्ही सर्वांनी खूप मेहनत केली आहे. त्यामुळे पूर्ण एकाग्रतेने परीक्षा द्या... त्यांनी विद्यार्थ्यांना शुभेच्छाही दिल्या. ते असेही म्हणाले की, परीक्षा संपल्यानंतर जंतर मंतरवर परत या... मी इथेच आहे...

विद्यार्थ्यांनी चिंता करू नये : धर्मेंद्र प्रधान
नवी दिल्ली : नीट फेरपरीक्षा आज होत आहे. परीक्षा केंद्रावर कडक सुरक्षा व्यवस्था करण्यात आली आहे. दिल्लीतून परीक्षा केंद्रावर लक्ष ठेवले जात आहे... अनेक ठिकाणी ड्रोनचाही वापर केला जात आहे... निमलक्ष्मी दलेही तैनात करण्यात आली आहेत... दरम्यान, केंद्रीय शिक्षण मंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांनी नीट-यूजी २०२६ फेरपरीक्षेच्या पांशूभूमीवर विद्यार्थ्यांना आवाहन केले आहे... शिक्षण मंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांनी देशभरातील विद्यार्थ्यांना शुभेच्छा दिल्या आहेत... त्यांनी विद्यार्थ्यांना कोणत्याही भीती किंवा तणावाशिवाय परीक्षेला बसण्याचे आवाहन केले... ते म्हणाले की, नेशनल टेस्टिंग एजन्सी (NTA), राज्य सरकार, जिल्हा प्रशासन, शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांवर त्यांचा पूर्ण विश्वास आहे. शिक्षणमंत्र्यांचे हे वक्तव्य अशा वेळी आले आहे, जेव्हा नीट पेपरफुटीच्या वादावर सतत चर्चा सुरू आहे... अशा वातावरणात, त्यांनी विद्यार्थ्यांना कोणताही चिंता बाजूला ठेवून परीक्षेवर लक्ष केंद्रित करण्याचे आवाहन केले...

नागपूरमधील नीट परीक्षा केंद्रावर विद्यार्थ्यांची मेटल डिटेक्टर आणि बायोमेट्रिक मशीनद्वारे कसून तपासणी
नागपूर : वैद्यकीय अभ्यासक्रमाच्या प्रवेश परीक्षेचा पेपर पुन्हा फूट नये तसेच परीक्षा 'नीट' व्हावी यासाठी पोलिसांनी बंदोबस्ताचे चकक्या आखले आहेत. परीक्षा केंद्रावर आलेल्या विद्यार्थ्यांना अत्यंत बारीक पद्धतीने तपासणी करण्यात आली. यादरम्यान विद्यार्थ्यांना मेटल डिटेक्टरने तपासण्यात आले. विद्यार्थ्यांनी घातलेल्या कपड्यांपासून ते त्यांच्या पादत्राणांमधेही काही विद्युत उपकरणे आहेत का? याची तपासणी करण्यात आली.

एका सी-फूड युनिटमध्ये अमोनिया वायू गळतीमुळे सात महिलांचा मृत्यू

तिरुवल्लूर : रविवारी तामिळनाडूच्या तिरुवल्लूर जिल्ह्यातील एका सागरी खांद नितान्त युनिटमध्ये अमोनिया वायूची गळती झाली. पेरियालपलयमजवळील कनिगैपेर येथील सेंट पीटर्स पॉल सीफूड एक्सपोर्टर्स कारखान्यात ही गळती झाली, ज्यात सात महिलांचा मृत्यू झाला आणि ६७ कामगार आजारी पडले. प्रशासनाने या घटनेच्या चौकशीचे आदेश दिले असून, मदत आणि बचाव कार्य सुरू आहे. घटनेची माहिती मिळताच, अराक्कोनम येथील राष्ट्रीय आपत्ती प्रतिसाद दलाच्या (एनडीआरएफ) चौथ्या बटालियनला सतर्क करण्यात आले. यानंतर, एनडीआरएफच्या ३० जवानांचे एक विशेष पथक तात्काळ चेन्नईहून घटनास्थळी रवाना करण्यात आले. एनडीआरएफचे पथक घटनास्थळी पोहोचले आहे. अत्याधुनिक सुरक्षा उपकरणांनी सुसज्ज असलेले एनडीआरएफचे पथक घटनास्थळी पोहोचले आहे. हे पथक वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे (पीपीई), वायू शोषक उपकरणे आणि रासायनिक, जैविक, किरणोत्सर्गी आणि आगविक (सीबीआरएन) आपत्तीला तोंड देण्यासाठीच्या विशेष उपकरणांनी सुसज्ज आहे. अधिकाऱ्यांच्या माहितीनुसार, वायू गळती नियंत्रणात आणण्यासाठी आणि बाधित परिसर सुरक्षित करण्यासाठी बचाव आणि मदत कार्य सुरू आहे. सध्या परिस्थितीवर सतत लक्ष ठेवले जात आहे. तथापि, आतापर्यंत कोणतीही जीवितहानी किंवा गंभीर दुखापत झाल्याचे वृत्त नाही.

'महाराष्ट्रातील' नव्हे ही 'भारतातील पहिली मुलींची शाळा' दुरुस्तीची मागणी

अमरावती : महात्मा ज्योतिराव फुले आणि क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांनी १ जानेवारी १८४८ रोजी पुणे येथील बुधवार पेठेतील भिडे वाड्यात मुलींची पहिली शाळा सुरू करून देशात स्त्री शिक्षणाची मुहूर्तमेढ रोवली. हा इतिहास संपूर्ण जगाला माहीत असून ऐतिहासिक पुराव्यांवर आधारित आहे. परंतु, बालभारतीच्या चारू शैक्षणिक वर्षाच्या (२०२६-२७) इयत्ता ३ री मधील 'आपल्या सभोवतालचे जग भाग-२' या पाठ्यपुस्तकात या शाळेचा उल्लेख 'महाराष्ट्रातील पहिली मुलींची शाळा' असा संकुचित करण्यात आला आहे. त्यावर शिक्षक संघटनांनी आक्षेप नोंदवला आहे. महात्मा ज्योतिराव फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांनी सुरू केलेली ही शाळा देशातील (भारतातील) पहिली शाळा आहे. तरीही या शाळेचा

बालभारतीच्या इयत्ता तिसरीच्या पाठ्यपुस्तकात ऐतिहासिक चूक...

उल्लेख महाराष्ट्रापुरता मर्यादित करण्यात आल्याने बालभारतीची ही चोडचूक तातडीने दुरुस्त करण्यात यावी, अशी मागणी प्रहार शिक्षक संघटनेचे राज्याध्यक्ष महेश ठाकरे यांनी बालभारतीच्या संचालिका डॉ. अनुसुधा ओक यांच्याकडे लेखी निवेदनावर केली आहे. या संदर्भात प्रहार शिक्षक संघटनेने बालभारती प्रशासनाला पाठवलेल्या अधिकृत निवेदनात म्हटले आहे की, महाराष्ट्र शासनाचे अधिकृत दस्तऐवज, राष्ट्रीय स्मारकांमधील नोंदी आणि विविध प्रामाणिक संदर्भ ग्रंथांमध्ये या शाळेचा उल्लेख 'देशातील पहिली शाळा' असाच आहे. पाठ्यपुस्तकातील या मर्यादित उल्लेखामुळे ऐतिहासिक सत्याचा संकोच होत

बस आणि लॉरीच्या धडकेत चौघांचा मृत्यू

कोलकाता : पश्चिम बंगालमधील जलपाईगुडी जिल्ह्यातील मैनागुरी येथे एक मोठा रस्ते अपघात घडला. राष्ट्रीय महामार्ग २७ वर एक प्रवासी बस आणि लॉरीची धडक झाली. या भीषण अपघातात चार जणांचा जागीच मृत्यू झाला. एकोणतीस प्रवासी गंभीर जखमी झाले. धडकेचा आघात इतका जोरदार होता की, बसचा पुढचा भाग पूर्णपणे उद्ध्वस्त झाला. आक्रोश ऐकून स्थानिक लोक घटनास्थळी धावून आले आणि त्यांनी मदतकार्य सुरू केले. अपघातानंतर सर्व जखमींना तातडीने जवळच्या रुग्णालयात नेण्यात आले. भाजप खासदार डॉ. जयंत कुमार रॉय यांनी रुग्णालयात पोहोचून जखमींच्या प्रकृतीची चौकशी केली. त्यांनी सांगितले की, अपघातानंतर एकूण ३२ जणांना रुग्णालयात आणण्यात आले होते. यापैकी चार जणांना डॉक्टरांनी मृत घोषित केले आहे. रुग्णालयात आणलेल्या रुग्णांमध्ये १७ महिला आणि १५ पुरुषांचा समावेश आहे. काही रुग्णांची प्रकृती गंभीर असल्याने त्यांना मोठ्या रुग्णालयात पाठवले जात आहे. प्रशासन सतर्क असून, मुख्यमंत्र्यांनी तात्काळ मदतीचे निर्देश दिले आहेत. घटनेची माहिती मिळताच पोलीस आणि प्रशासकीय पथके घटनास्थळी दाखल झाली आहेत. पोलीस उपमहानिरीक्षक स्वतः घटनास्थळाला भेट देत आहेत. अपघाताच्या कारणाचा तपास सुरू आहे.

नागपूर ग्रामीण RTO कार्यालयातच 'एसबी'च्या सर्वाधिक कारवाया

नागपूर : नागपूर ग्रामीण प्रादेशिक परिवहन कार्यालयातील सुमारे २० अधिकाऱ्यांनी लाचलुचपत प्रतिबंध विभाग (एसबी) परिवहन खात्यातील काही अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने खोटे सापळे रचत असल्याचा आरोप केला होता. मात्र, गेल्या नऊ महिन्यांतील आकडेवारी वेगळेच चित्र दाखवते. लाचखोरीच्या प्रकरणांत अडकलेल्या अधिकाऱ्या-कर्मचाऱ्यांच्या संख्येत नागपूर ग्रामीण आरटीओ राज्यात वर्चस्व क्रमांकावर असून, कार्यालयाच्या कार्यपद्धतीवरच प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. केंद्रीय भूपृष्ठ वाहतूकमंत्री नितीन गडकरी यांनी अनेकदा परिवहन विभाग आणि आरटीओ कार्यालयांतील भ्रष्टाचारावर भाष्य केले आहे. गेल्या नऊ महिन्यांत राज्यातील विविध आरटीओ कार्यालयांवर एसबीने टाकलेल्या आठ छायांमधे नऊ अधिकारी-कर्मचारी लाच घेताना पकडले गेले. त्यापैकी चार कारवाया नागपूर ग्रामीण प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाशी संबंधित असून, चार अधिकाऱ्यांना पकडण्यात आले. नागपूर ग्रामीण आरटीओतील मोटार वाहन निरीक्षकांसह अन्य सुमारे २० अधिकाऱ्यांनी परिवहन खात्यातील काही आजो-माजी अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने एसबी खोटे सापळे रचत असल्याची तक्रार केली होती. ही तक्रार देण्यासाठी सर्व अधिकारी शासकीय गणवेशात एसबी कार्यालयात पोहोचले होते.

SULAY KAMBLE
Assistant
Vice President,
Howden
Insurance
Brokers
India

Best Wishes
From
Adv. Dr. Siddharth
Kamble,
Mrs. Smita Kamble,
Family and friends
LOGO BAHUJAN
SAURABH

Sulay
Happy
Birthday
To you

Wish you all the best

22 जून सोमवार 2026

महापंडित विश्वव्याख्यात
पूज्य डॉ.भदंत आनंद कौसल्यायन
यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त
कार्यक्रम

बौद्ध प्रशिक्षण संस्थान बुद्धभूमी महाविहार

दिनांक 22 जून

- सकाळी नऊ वाजता
- बुद्धभूमी महाविहारामध्ये आलेल्या नवीन विद्यार्थ्यांची श्रमनेर दीक्षा (प्रवज्जा)
- भंतेजींच्या महा चैत्य मध्ये अस्थी कलश चे पूजन
- माहापरित्त देसना
- आणि भिक्षू संघाला भोजनदान

38 वा स्मृतीदिन

अभिवादनिय आदरंजली : ऑल इंडिया भीक्खु संघ - बौद्ध प्रशिक्षण संस्थान - आलोक ट्रस्ट - बोधीमग्गो सेवा संस्था - वटथाई इंडियन बुद्धिस्ट मोनेस्ट्री - बौद्ध इतिहास संस्कृती संशोधन संस्था - नागार्जुन संग्रहालय - जयभीम प्रवर्तक लोकप्रिय बाबु हरदास एल.एन. स्मृती समिती- डॉ. भदन्त सावंगी मेधंकर स्मृती प्रतिष्ठान- राहुल बाल सदन - बुद्धभुमी प्रकाशन - डॉ. आनंद कौसल्यायन बुक डेपो

सोमवार, २२ जुन २०२६
Monday, 22 June 2026

पदाचा सर्रासपणे गैरवापर करून अमाप पैसा कमावण्याच्या काळात प्रखर सामाजिक जाणीव आणि अदळ कर्तव्यनिष्ठा जोपासणारे फारच कमी अधिकारी असतात. सुधीर जनार्दन भगत हे महाराष्ट्र राज्य उत्पादन शुल्क विभागात निरिक्षक पदावर राहून सामाजिक बांधिलकी आणि कर्तव्यनिष्ठा जपणारे प्रामाणिक अधिकारी होते. महामानव तथ्यागत बुद्ध आणि कांतीसूर्य डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांतून सुधीर भगत यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची जडणघडण झाली असल्याने आयुष्यभर त्यांनी कर्तव्यनिष्ठ अधिकारी म्हणून सेवा दिली.

सुधीर भगत यांचा जन्म २७ जुन १९५६ रोजी वर्धा येथे झाला. १९७७ साली यशवंत महाविद्यालय येथे येथून त्यांनी बी.ए. केले. याच महाविद्यालयाच्या फुटबॉल आणि एन.सी.सी चे ते कप्तान होते. यशवंत महाविद्यालयाच्या स्नेहसंमेलनात 'अकबराचे नवरत्न दरबार' या नाटकात त्यांनी तानसेनची उत्कृष्ट भूमिका केली होती. महाविद्यालयाच्या वतीने १९७७ साली गणतंत्र दिनाच्या निमित्ताने नवी दिल्ली येथे फरेड कॅम्पमध्ये गीत - संगीत स्पर्धेत 'जय जय महाराष्ट्र माझा' गीत सादरकरणा करणाऱ्या टिमचे नेतृत्व सुधीर भगत यांनी केले होते. त्यासाठी त्यांना अ.भा.स्तरावरचे प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले होते. त्यांच्या केठात सुमधुर आवाज होता. त्यांना संगीताची उत्तम जाण होती. अनेकदा ते गायनामध्ये तल्लीन होत असत. गीत-गायन ही संवेदनशील मनाची साधना आहे असे ते मानत. ही साधना समाजबोवनासाठी कशी उपयोगी ठरेल याचा विचार सुधीर भगत करीत असत. त्यातूनच १९९० साली डॉ बाबासाहेब आंबेडकर जन्मशताब्दी वर्षात 'महामानव' या ऑडिओ कॅसेटची निर्मिती सुधीर भगत यांनी केली होती. त्यातील गाणी पंडित सुमणगी प्रभाकर धाकडे यांनी संगीतबद्ध केली होती. सुरेश वाकर, कविता कृष्णमूर्ती, अरिल खोब्रागडे आणि स्वतः सुधीर भगत यांनी मधुर आवाजात गीत गायन केले होते. सुधीर भगत यांच्याबद्दल उत्तम मुळे, संदेश भालेकर, नरेशचंद्र सवाईमूर, प्रकाश ठोंबरे यांचीही गीते 'महामानव' कॅसेटमध्ये आहेत. बुद्धाचे विश्वकल्याणगामी तत्त्वज्ञान आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा सर्वंकष परिवर्तनाचा विचार रजविव्यासाठी गीत लेखन कसे करावे याचा वस्तुपाठ घालून

भक्तिमार्ग : भक्ती म्हणजे देवापुढे बसून भजन, जागरण, पूजाअर्चा, कथा करणे एवढेच नव्हे तर भक्तीचा अर्थ खुप व्यापक आहे. मनुष्य आयुष्य जगत असताना त्याने भक्ती मार्ग स्वीकारणे यामागे विशेष असे की संतांनी लोकांमध्ये जनजागृतीसाठी भक्ती मार्ग निवडून मुक्ती मिळविण्यासाठी प्रयत्न केला. सुरुष्यअसुर्य, भेदभाव, जातीभेदवादाचा, धार्मिक कर्मकांड, अंधश्रद्धा निर्मूलनाचे कार्य केले. सदा सर्वदा विठ्ठलाची प्रेमभक्ती, विज्ञानिक भक्ती स्वीकारली आहे. संत गणपती महाराजांनी तेच कार्य पुढे नेले आहे. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज सुविचार स्मरणी ग्रंथात म्हणतात...
कुणाचेही आणामसमोर बिघडत असलेले दिसले तर त्याचे सांत्वन करून त्याला नीतीमार्गाने सुरक्षित व सुरळीत करून ठेवण्याचा प्रयत्न करणे याला मी हरिभजन किंवा उपमासना समजतो. एवढा सोपा मार्ग आहे भक्तिमार्ग ज्याला भजन गाता येत तो हरिभजन करतो असे नाही तर वरील सुविचार याप्रमाणे जो वागतो तो सुद्धा हरीभजन किंवा उपमासना त्याने केली किंवा भक्ती करणे असे समजावे. गणपती महाराजांचे एक भारूड आहे 'गुरु भजतो आम्ही गुरु भजतो' सर्वांचा येथे आहे अधिकार असूनले लिहित शुद्ध करा.....
अनंत शिराचा अनंत कराचा । अनंत नेत्राचा पांढुराग ।।१।।
अनंत घडाचा अनंत गुणाचा । अनंत रूपाचा ईश्वर तो ।।२।।
गण्या म्हणे त्याचा लोणे बिना अंत । म्हणून अनंत नाव त्या ।।३।।
- सद्गुरु गणपती उर्फ हरि महाराज
समाज सुधारणा : कीर्तन हे समाज जनजागृतीसाठी उत्तम व सर्वश्रेष्ठ प्रभावी माध्यम आहे हे ओळखून संत गणपती महाराजांनी समाजातील अनिष्ट रूढी परंपरा, जातीभेद, असुर्यता, अंधश्रद्धा, कर्मकांड यांवर कडाडून प्रहार केला. माणसाला जातच नसते मानन ही एकमेव जात आणि मानवता हा धर्म आहे असे त्यांचे म्हणणे आहे. आंतरजातीय विवाह सोहळा, मिश्रविवाह, हुंडाबंदी इत्यादी काय त्यांनी केले. गावातील सर्व लोक गोळा करून त्याच्या घराचे शिजलेले अन्न स्वयंपाक एका ठिकाणी घेऊन येणे आणि त्याचा एकत्रित काला करून खाणे. याने सर्व जातीतील लोकांचे एकत्रित जेवायला वसल्याने जाती आताची लढाई आपण जिंकू शकतो. असा उल्लेख डॉ. बाबासाहेबांनी आपल्या भारतातील जीव व जातिपेदाचे निर्मूलन या पुस्तकातून केला आहे. त्याचे प्रात्यक्षिक संत गणपती महाराज यांनी केले आणि ते यशस्वी केले. आपल्या बहुजनमध्ये आपण रोटी भेटी व्यवहार सुरू करू शकू असा विचार महाराजांचा एकदरीत राहिलेला आहे. आंतरजातीय विवाह लावून देऊन नवदेव नवरीकडून स्टॅम्प पेपर वर लिहून घेणे की तु माझा सांधळा आयुष्यभर करशील असे स्पष्ट शब्दात कायद्याने बायको स्वीकारणे ही पद्धत सर्वप्रथम गणपती महाराजांनी लावून दिलेली दिसून येते. ज्याप्रमाणे छत्रपती राजर्षी शाहू महाराजांनी पालकांनी मुलांना शाळेत न घातल्याने १ रुपये दंड

विज्ञानाने अनेक शोध लावले तरी पाऊस कधी, कुठे आणि किती पडणार, याबाबत निश्चितता नाही. परिणामी, हवामान खात्याचा 'अंदाज' हा बऱ्याचदा विनोदाचा विषय होतो. तथापि, हवामान खात्याची अनिश्चितता हा विज्ञानाचा दोष नाही. निसर्ग हा लहरी आहे. वातावरणात प्रत्येक क्षणक्षणाला बदल होत असतो. या बदलांची नोंद घेत अंदाज व्यक्त करणे हे हवामान खात्याचे काम आहे. या नोंदींचा जडो जरी घोटोळा झाला, तरी हवामानाचा अंदाज चुकू शकतो. आपल्या देशात हवामान तज्ञांसत गोवारीकर यांचा फॉर्म्युल वखामानाचा - विशेषतः पावसाचा अंदाज व्यक्त करण्यासाठी वापरला जातो; तो शैतीसाठी उपयुक्तही ठरतो. तथापि, 'या अंदाजान्वर पूर्णपणे अवलंबून राहू नका', असा आवाहन करण्याची वेळ शेतकी खात्यावर वारंवार येत असते. सध्या 'ज्येष्ठ' अधिक मास सुरू आहे. याला गावगाडकडच्या भाषेत 'धोंड्या' चा महिना म्हणतात. जागत्याला सुरुवात करायच्या या महिन्यात सासुरवाडीच्या माशी खर्वाचा धोंडा आढळतो. त्याचप्रमाणे हा अधिक मास पावसाअभावी शेतकऱ्यांच्या माथी 'दुबार पेरणी'चा धोंडा हाणणार का, अशी परिस्थिती निर्माण झालेली. 'भावाआधी बहिणीकडे पाळणा' ह्याले' तसे यंदा 'रोहिणी' नक्षत्र राज्यभर विरत आहे. पण 'मृगशीर्ष'कोरडे जाईल, अशी सध्याची स्थिती आहे. 'एल निनो' (El Niño) ने यावेळी उन्हाळ्यात अक्षरशः भाजून काढले. 'एल निनो' हा (पॅसिफिक ओशन =) प्रशांत महासागरातील पाण्याच्या तापमानात होणारा एक नैसर्गिक बदल आहे. यामुळे जागतिक तापमान वाढते. अनेक ठिकाणी तीव्र दुष्काळ पडतो; तर काही भागांत अतिवृष्टी व महापूर येतात. विशेष म्हणजे, वाऱ्याची दिशा बदलते. प्रशांत महासागरावर नेहमी पूर्वेकडून पश्चिमेकडे वारे वाहतात. ते कमकुवत होतात. यामुळे गरम पाणी पूर्वेकडे (दक्षिण अमेरिका आणि कायबळ) जमा होते. परिणामी, भारतात मासूनचे बाष्पयुक्त वारे मंदवातात आणि पावसाचे प्रमाण कमी होऊन अनेक भागांत दुष्काळी परिस्थिती निर्माण होऊ शकते. अमेरिकेच्या 'क्लायमेट प्रॅडिक्शन सेंटर' (CPC) च्या अंदाजानुसार, यंदाचा 'एल निनो' चा प्रभाव आतापर्यंतच्या नोंदणीत सर्वाधिक तीव्र होत आहे. यामुळे २०२७ चे वर्षदेखील विक्रमी उन्हाचे असू शकते, असा इशारा तज्ञांनी दिला आहे. हा अथवा वखामानाचा अंदाज सांगणारे विज्ञान चुकीचे अथवा खोटे ठरत नाही. अंदाज चुकण्याचे कारणही विज्ञानच स्पष्ट करते. यावरून विज्ञानाची उपयुक्तता आणि अपरिहार्यता समजून घ्यावी. यासाठी कुत्रियाळाची भूमिका आग्रही हवी. ते त्यांचे कार्य आहे. तथापि, याबाबतीत सरकारी भूमिका आजवर बोटचेपीच राहिली आहे. पूर्वी 'आचारवादा'च्या पाठीला घामोड फुटल' की, पाऊस पडतो, असे आडाखे मांडले जात. तसे 'बेडूक-बेडकीचं लग्न' लावून, नववधूला कडुनिंबाच्या पानांनी

स्वतःला कधीही कमी लेखू नका; तुमच्या आत्मविश्वासाने अशक्य गोष्टी सुद्धा शक्य होऊ शकतात...

सामाजिक बांधिलकीचे कर्तव्यनिष्ठ अधिकारी : सुधीर भगत

देणारे गीतकार म्हणून सुधीर भगत यांचे नाव पुढे येते . 'महामानव' मध्ये त्यांनी एक सुंदर गीत लिहिले जे प्रख्यात गायिका कविता कृष्णमूर्ती यांनी अत्यंत हृदयस्पर्शी आवाजात गायिले. ते गीत होते - 'ज्ञानसूर्य तु इस जगत का भीमराव महान ! भारतभू के क्रांतीपुत्र को हम करते है प्रणाम.' महाराष्ट्रभर हे गीत गाजले आणि सुधीर भगत हे गीतकार लोकांपर्यंत पोहचले. गीत लेखनावबरोबरच त्यांचे काव्यलेखनही सुरू होते. 'धम्म तथागतांचा' हा सुधीर भगत यांचा पहिला कवितासंग्रह २०१३ साली प्रकाशित झाला. यातील कवितेबद्दल 'बुद्ध वाङ्.मयाच्या नीलसागरातील एक छोटासा जलबिंदू द्वावं या अपेक्षेने केलेले हे लेखन.' अशी निर्मळ भावना त्यांनी मनोगतातून व्यक्त केली. ही संपूर्ण कविता बुद्धाच्या धर्मासंदर्भात मूलगामी चिंतन मांडून धम्माची उपयोगिता पटवून देते. हायकु काव्यशास्त्रासाठी ही रचना कवीच्या काव्यप्रतिभेची साक्ष नोंदवते. तथागतांचा धम्म मानवी जीवनाला कशा प्रकारे उन्नत करते आणि नैतिक आचरणातून कसा कल्याणगामी ठरतो याची सुरुक्ष मांडणी सुधीर भगत यांनी 'धम्म तथागतांचा' या कवितासंग्रहातून केली आहे. धम्माच्या संदर्भात कवी असं म्हणतो -
धम्म बुद्धाचा सकल शांतीचा
ज्ञानाच्या प्रकाशमार्गाचा
बहुजन हिताय बहुजन सुखायचा।
धम्म प्रेमभावनेचा धम्म जिद्दळ्याचा
आत्मियतेचा भगवान तथागतांचा
आंतरिक निर्मलतेचा ।
धम्म तथागतांचा सुसंस्काराचा
सत्त्ववृत्तीच्या अधिष्ठानाचा।
धम्म शांतीचा सहिष्णुतेचा अपार जिद्दळ्याचा।
धम्म विवेकाचा बुद्धिनिष्ठतेचा करुणाघनाचा।
धम्म सुसंवादाचा ऐक्याचा समभावनाचा।
धम्म अहिंसेचा शांती निर्मितीचा जनकल्याणाचा।
धम्म बोधिका अवैराचा अप्रमादनाचा।
धम्म अविकाराचा अक्रोधाचा निष्ठाणाचा।

अशा पध्दतीने हायकुसारख्या विओळीत बुद्धाच्या धर्मासंदर्भात आपले चिंतन आणि अकलून सुधीर भगत यांनी 'धम्म तथागतांचा' या काव्यसंग्रहातून मांडले आहे. त्यांचे हे एकूणच काव्य मानवी मनाला स्पर्शून जाणारे आणि सन्मार्गी चालण्यास प्रेरित करणारे आहे. बुध्द केद्वरतीं ठेवून बुद्धाचे

गुणवर्णन करणाऱ्या पुढळ कविता या संग्रहात आहेत. जसे बुद्धाला उद्देशून कवी म्हणतो -
'तुजें देणें अत्युच्च प्रज्ञाप्रकाशाचें
ज्ञानविज्ञानाचें मैत्र -करुणेंचें अतदीपभवचें ।
तुझी मूल्ये अपूर्व माणुसकीची नीती तत्त्वज्ञानाची
स्वातंत्र्य समता बंधुत्वाची।'

अशा अतिशय आशयगर्भ कविता या संग्रहात आहेत. बुद्ध आणि त्याचा धम्म काव्याच्या माध्यमातून आकलण्यासाठी सुधीर भगत यांचा हा कवितासंग्रह नवकवीच उपयोगी ठरतो. या कवितासंग्रहाबद्दलची खास माहिती अशी की या कवीने हा संग्रह स्वखर्चाने प्रकाशित केला आणि विनामूल्य वितरीत केला. कवीने त्यात स्वतः लिहिले आहे की, 'हे पुस्तक मोफत वितरणसाठी आहे. विकण्यासाठी नव्हे.' पुस्तक छापून पैसे न कमावता आपले विचारधन लोकांना मोफत वाटून देणारा कवी फार फार दुर्मिळ असतो. सुधीर भगत हे त्याअर्थाने लोकहिताचे कवी ठरतात. सुधीर भगत यांनी पाली भाषेसाठी केलेला संघर्ष

आवर्जून नोंदवला पाहिजे. भारतीय संविधानाच्या आठव्या अनुसूचीमध्ये आजवर बावीस भाषांचा समावेश करण्यात आला आहे. आठव्या अनुसूचीमध्ये भाषेचा अंतर्भाव होणे म्हणजे तिला अधिकृत भाषेचा दर्जा प्राप्त होणे होय. पाली ही भारताची प्राचीन भाषा होय. तथागत बुद्धाने संपूर्ण उपदेश पाली भाषेतून दिला. बौध्द वाङ्.मयाचे संपूर्ण त्रिपिटका पाली भाषेत आहे. बुद्धाच्या जनहिताकरी तत्त्वज्ञानाचा तो भाषिक स्रोत आहे. बुद्धतत्त्वज्ञान पाली भाषेत असल्याने आणि तिला इ.स.पुर्व तत्त्वज्ञान शाकाआधीपासूनचा इतिहास आहे. जगातील अनेक बौद्धाष्ट्रात पाली भाषेतील त्रिपिटकांचा अनुवाद करून बुद्ध तत्त्वज्ञान स्वीकारले आहे. भारतातील आणि जगातील अनेक विद्यापीठांतून पालीभाषेतील ज्ञान विद्यार्थ्यांना शिकवले जाते. नैतिक आचरणचे पाठ घालून दिले जातात. हाच दुष्टिकोन बाळगून सुधीर भगत यांनी पाली भाषेचा समावेश भारतीय संविधानाच्या आठव्या अनुसूचित करण्यासाठी संघर्ष केला. सरकारला अनेकदा निवेदने दिली. २००४ ते २०२२ पर्यंत १७ वर्षे संघर्ष केला. पण अद्यापही पाली भाषेचा अंतर्भाव संविधानाच्या आठव्या अनुसूचीमध्ये झाला नाही याचे शल्य आहे. पण त्यासाठी सुधीर भगत यांनी तथागत संघ वर्षांद्वारे केलेले प्रयत्न कायम स्मरणात राहतील. पालीला अधिकृत भाषेचा दर्जा प्राप्त करून देण्यासाठी पुढील पिढीला हा संघर्ष पुढे रेटावा लागणार आहे. सुधीर भगत हे राज्य उत्पादन शुल्क विभागात निरिक्षक पदावर कार्यरत असताना अनेक घटना घडल्या. त्यांनी त्या कर्तव्यनिष्ठ भावनेतून सोडवल्या. मात्र एक घटना अतिशय नोंद घेण्यासारखी आहे. न्यायालयात देवाला साक्षी ठेवून राख घेण्याची कुठलीही संविधानिक तरतूद नाही. तरीही न्यायालयांमध्ये देवाची शपथ घेऊन साक्ष नोंदवण्याची परंपरा चालू होती. ती मोडित काढून सुधीर भगत यांनी देवाची शपथ घेऊन नव्हे तर संविधानाची शपथ घेऊन साक्ष नोंदवली. मार्च २०१३ मध्ये दारूबंदी कायद्याअंतर्गत एका आरोपी विरुद्ध नागपूर जिल्हा सत्र न्यायालयातून 'राज्य उत्पादन शुल्क निरिक्षक' म्हणून सुधीर भगत यांनी नोंदविलेल्या साक्षघटनेची त्यावेळी बरीच चर्चा झाली. संविधानावर अदळ निष्ठा असल्याची ती प्रेरक कृती होती. त्यासाठी सुधीर भगत हे कायम स्मरणात राहतील. नुकतेच त्यांचे निधन झाले. त्यांना भावपूर्ण आदरांजली...! ●●

वारकरी संत परंपरेतील सत्यशोधक समाज सुधारक अजातीय संत गणपती उर्फ हरि महाराज

'परिचय' : वारकरी सांप्रदायाचा वारसा लाभलेले आणि त्याला प्रचंड जोड समाज सुधारणेची, सामाजिक, आध्यत्मिक समतेची व संत महामानवाच्या विचाराच्या समन्वयाची कास धरून विदंबर्हातील अमरावती जिल्ह्यातील मंगरूळ दस्तगीर प्रति पंढरपूर या गावी कर्मभूमी असलेले समाज सुधारक अजातीय संत गणपती महाराज यांची संघर्षगाथा समजून घेऊया.

ठेवला होता त्याप्रमाणेच गणपती महाराजांनी लग्न लावून देताना स्टॅम्प पेपरवर लिहून घेणे ही प्रथा सुरू केली. त्याचे प्रात्यक्षिक म्हणून महाराजांनी आंतरजातीय विधवा महिलांशी विवाह केला. स्त्रियांना धर्मश्रुततून लादलेल्या सर्व बाबींवर कडाडून प्रहार केला जसे कुंकू लावणे, टिकल्या लावणे, मंगळसूत्र घालणे इत्यादी सर्व बंधनकारक वस्तूला नाकारून त्या बंधनातून मुक्त केले आणि साधा सरळ मार्ग दाखविला.
असुर्यता निवारण : सुरुष्य असुर्यता हा भेदाभेद न जुमानता गणपती महाराजांनी असुर्य समजल्या जाणाऱ्या सर्व जातीपातीचे लोक जुळवून श्रमदान करून विहीर खोदून ती सर्वांसाठी विहीर खुली केली आणि मंगरूळ दस्तगीर या गावात त्यांनी सर्व भक्तांना सोबत घेऊन विठ्ठल मंदिर बांधून तिथे विठ्ठल आणि रुक्मिणी यांची प्रचंड अशा मूर्तीची प्रतिष्ठापना केली. आणि विठ्ठल मंदिर सर्वप्रथम सर्वांसाठी त्यांच्या गावातच खुले केले आणि आपले गावच आता पंढरपूर आहे असे खडसावून सांगिले. याच विठ्ठल मंदिराच्या मूर्ती प्रतिष्ठापना, विठ्ठल मंदिर प्रवेश व बहिष्कार परियद मंगरूळ दस्तगीर येथे विठ्ठल मंदिरात व्हाऊ प्रतात दि. ९ व १० नोव्हेंबर १९२९ ला दोन दिवसीय परिषदेत विश्वरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना निमंत्रण दिले पण डॉ. बाबासाहेब पश्चिम बंगाल राज्यातील कोलकाता येथे कार्यात व्यस्त असल्यामुळे येऊ शकले नाही. मा त्यांनी कोलकाता येथील डॉ.बाबासाहेबांचे सहकारी मित्र विप्राचंद्र मंडळी यांना बाबासाहेबांचे प्रतिनिधी म्हणून त्या परिषदेत पाठवले व मंडल याच अध्यक्षतेखाली ती पार पडली. आता २०२९ यावर्षी त्याची जन्मशताब्दी शंभर वर्ष पूर्ण होत आहे.

साहित्य संपदा : वारकरी संप्रदायातील सर्व संतांचा वारसा लाभलेले संत गणपती महाराजांनी त्यांचे कार्य पुढे नेले आणि त्यांच्याप्रमाणेच अभंग, भजन, पदे, लावण्या चालती चाल, भारूड इत्यादी १) अभंगवाणी भाग १,२ अभंगवाणी विदुल प्रभू समाधिष्ट २) हरिचा बीज - मंत्र (अभंगवाणी) ३) गीता माऊली अर्थात श्रीमद् भगवद्गीतेवरील संक्षिप्त ओविबद्ध निरूपण ४) सहजसिद्धांत (पूर्वार्ध, मध्यार्ध, उत्तरार्ध) ५) श्री पापलोप ग्रंथ (पूर्वार्ध, मध्यार्ध, उत्तरार्ध) ६) अभंग, भजन, पदे, लावण्या आशाचे पालन करून गणपती महाराजांनी प्रवचन, प्रबोधन, भाषण, भजन, भारूड, नाटक या सर्व माध्यमांचा योग्य वापर करून संत गणपती महाराजांनी समाज जनजागृती करून समाज सुधारणा केलेली दिसून येते. सत्यशोधन करून अनुयायांना सत्यशोधक बनविले. महाना फुलंका सत्यशोधकीय वारसा त्यांनी पुढे चालविला म्हणून त्यांना विदंबर्हातील जातिवा सुद्धा म्हणतात. संत नामदेव महाराजांच्या वारकरी संत मंडळातील संत तुकोबारायांच्या अभंगाचा प्रभाव असल्यामुळे गणपती

वारकरी संप्रदायातील सर्व संतांचा वारसा लाभलेले संत गणपती महाराजांनी त्यांचे कार्य पुढे नेले आणि त्यांच्याप्रमाणेच अभंग, भजन, पदे, लावण्या चालती चाल, भारूड इत्यादी १) अभंगवाणी भाग १,२ अभंगवाणी विदुल प्रभू समाधिष्ट २) हरिचा बीज - मंत्र (अभंगवाणी) ३) गीता माऊली अर्थात श्रीमद् भगवद्गीतेवरील संक्षिप्त ओविबद्ध निरूपण ४) सहजसिद्धांत (पूर्वार्ध, मध्यार्ध, उत्तरार्ध) ५) श्री पापलोप ग्रंथ (पूर्वार्ध, मध्यार्ध, उत्तरार्ध) ६) अभंग, भजन, पदे, लावण्या आशाचे पालन करून गणपती महाराजांनी प्रवचन, प्रबोधन, भाषण, भजन, भारूड, नाटक या सर्व माध्यमांचा योग्य वापर करून संत गणपती महाराजांनी समाज जनजागृती करून समाज सुधारणा केलेली दिसून येते. सत्यशोधन करून अनुयायांना सत्यशोधक बनविले. महाना फुलंका सत्यशोधकीय वारसा त्यांनी पुढे चालविला म्हणून त्यांना विदंबर्हातील जातिवा सुद्धा म्हणतात. संत नामदेव महाराजांच्या वारकरी संत मंडळातील संत तुकोबारायांच्या अभंगाचा प्रभाव असल्यामुळे गणपती

विज्ञानाने अनेक शोध लावले तरी पाऊस कधी, कुठे आणि किती पडणार, याबाबत निश्चितता नाही. परिणामी, हवामान खात्याचा 'अंदाज' हा बऱ्याचदा विनोदाचा विषय होतो. तथापि, हवामान खात्याची अनिश्चितता हा विज्ञानाचा दोष नाही. निसर्ग हा लहरी आहे. वातावरणात प्रत्येक क्षणक्षणाला बदल होत असतो. या बदलांची नोंद घेत अंदाज व्यक्त करणे हे हवामान खात्याचे काम आहे. या नोंदींचा जडो जरी घोटोळा झाला, तरी हवामानाचा अंदाज चुकू शकतो. आपल्या देशात हवामान तज्ञांसत गोवारीकर यांचा फॉर्म्युल वखामानाचा - विशेषतः पावसाचा अंदाज व्यक्त करण्यासाठी वापरला जातो; तो शैतीसाठी उपयुक्तही ठरतो. तथापि, 'या अंदाजान्वर पूर्णपणे अवलंबून राहू नका', असा आवाहन करण्याची वेळ शेतकी खात्यावर वारंवार येत असते. सध्या 'ज्येष्ठ' अधिक मास सुरू आहे. याला गावगाडकडच्या भाषेत 'धोंड्या' चा महिना म्हणतात. जागत्याला सुरुवात करायच्या या महिन्यात सासुरवाडीच्या माशी खर्वाचा धोंडा आढळतो. त्याचप्रमाणे हा अधिक मास पावसाअभावी शेतकऱ्यांच्या माथी 'दुबार पेरणी'चा धोंडा हाणणार का, अशी परिस्थिती निर्माण झालेली. 'भावाआधी बहिणीकडे पाळणा' ह्याले' तसे यंदा 'रोहिणी' नक्षत्र राज्यभर विरत आहे. पण 'मृगशीर्ष'कोरडे जाईल, अशी सध्याची स्थिती आहे. 'एल निनो' (El Niño) ने यावेळी उन्हाळ्यात अक्षरशः भाजून काढले. 'एल निनो' हा (पॅसिफिक ओशन =) प्रशांत महासागरातील पाण्याच्या तापमानात होणारा एक नैसर्गिक बदल आहे. यामुळे जागतिक तापमान वाढते. अनेक ठिकाणी तीव्र दुष्काळ पडतो; तर काही भागांत अतिवृष्टी व महापूर येतात. विशेष म्हणजे, वाऱ्याची दिशा बदलते. प्रशांत महासागरावर नेहमी पूर्वेकडून पश्चिमेकडे वारे वाहतात. ते कमकुवत होतात. यामुळे गरम पाणी पूर्वेकडे (दक्षिण अमेरिका आणि कायबळ) जमा होते. परिणामी, भारतात मासूनचे बाष्पयुक्त वारे मंदवातात आणि पावसाचे प्रमाण कमी होऊन अनेक भागांत दुष्काळी परिस्थिती निर्माण होऊ शकते. अमेरिकेच्या 'क्लायमेट प्रॅडिक्शन सेंटर' (CPC) च्या अंदाजानुसार, यंदाचा 'एल निनो' चा प्रभाव आतापर्यंतच्या नोंदणीत सर्वाधिक तीव्र होत आहे. यामुळे २०२७ चे वर्षदेखील विक्रमी उन्हाचे असू शकते, असा इशारा तज्ञांनी दिला आहे. हा अथवा वखामानाचा अंदाज सांगणारे विज्ञान चुकीचे अथवा खोटे ठरत नाही. अंदाज चुकण्याचे कारणही विज्ञानच स्पष्ट करते. यावरून विज्ञानाची उपयुक्तता आणि अपरिहार्यता समजून घ्यावी. यासाठी कुत्रियाळाची भूमिका आग्रही हवी. ते त्यांचे कार्य आहे. तथापि, याबाबतीत सरकारी भूमिका आजवर बोटचेपीच राहिली आहे. पूर्वी 'आचारवादा'च्या पाठीला घामोड फुटल' की, पाऊस पडतो, असे आडाखे मांडले जात. तसे 'बेडूक-बेडकीचं लग्न' लावून, नववधूला कडुनिंबाच्या पानांनी

सजवून 'धोंडी धोंडी.... पाणी दे'चा गजर केल्यानंतर पाऊस पडतो, असा समज आजही आहे. 'पर्जन्य पडे अपुल्या स्वभावाने। वेदावीर्य शक्ती नाही,' असे संत तुकोबांनी ठणकावून सांगितले तर शैतीच्या ताठ करून यज्ञ- यागाचा झोल- झमेला करणारे वेदमूर्ती आहेत. अशा प्रकारांना मीडियातून प्रसिद्धी दिली जाते. यावेळी 'मृग' तथा 'मृगशीर्ष' (आकाशात हरिणाच्या शिंगासारखी ग्रह रचना असणार) ७ ऐवजी ८ जुनला लागले. पण आठवाडा उलटायला आला तरी हव्या तशा सरीवर सरी आल्या नाहीत. त्या 'धोंडी' ला आळवून, गावदेवाला बोकड बळी देऊन, शंकराच्या पिंडीला बुडवून अथवा गुरागाला 'करुणपुत्र मास्तीराया' ला साकडं घालून येणार नाहीत. तसंच, पाऊस कुठल्या वाहानावर बसूनही येत नाही. तथापि, धंडाळातील कॅलेडरमध्ये पंचांग घुसवणाऱ्यांनी वर्षभरातल्या २७ नक्षत्रांसाठी पशू-पक्ष्यांचं वाहन दिलंय. 'नक्षत्र' हे 'पंचांग'च्या पाच अंगांपैकी महत्त्वाचे अंग आहे. यासाठी आकाशाचे चार विभाग कल्पून नक्षत्रात तयार केलाय. या नक्षत्रपटात दिसणारे लहान-मोठे तारे म्हणजे नक्षत्र ! चंद्राला हे विभागात्मक एक नक्षत्र ओळोडण्यासाठी एक दिवस लागतो. त्यामुळे दररोज एक वेगवेगळे नक्षत्र असते. (चंद्र सूर्य नक्षत्रात असताना व्यक्तीचा जन्म झालेला असतो, ते ज्योतिषशास्त्रानुसार त्याचे जन्म नक्षत्र ठरते.) सूर्याला मात्र एक विभागात्मक नक्षत्र ओळोडण्यास तेरा अथवा चौदा दिवस लागतात. पंचांगानुसार, हा 'नक्षत्र' प्रवास पशू-पक्ष्यांच्या वाहनावरून होतो. एकूण २७ पैकी पुढील ९ नक्षत्रे पावसाची मानली जातात.

१) मृग (वाहन = बेडूक) : या नक्षत्रात चांगला आणि मुसळधार पाऊस पडण्याचा अंदाज असतो.

२) आर्द्रा (वाहन = गाढव) : या काळात पाऊस कमी पडण्याची शक्यता असते.

३) पुनर्वसू (वाहन = घोडा) : याचा अर्थ, सर्वत्र चांगला पाऊस पडणें, असा होतो.

४) पुष्य (वाहन = उंदीर) : या काळात मुसळधार पावसाचा अंदाज असतो.

५) आश्लेषा (वाहन = हत्ती) : उत्तम आणि समभागाकार पावसाचा संकेत देणारे नक्षत्र.

६) मघा (वाहन = मोर) : या काळात पाऊस खंडीत होऊन काही ठिकाणी जोरदार सरी बसतात.

७) पूर्वा (वाहन = गाढव) : या नक्षत्रात बऱ्यापैकी पाऊस होतो.

८) उत्तरा (वाहन = बेडूक) : पाऊस चांगला आणि तापमानवाढीची शक्यता असते.

९) हस्त (वाहन = उंदीर) : पावसाची उपडझाप आणि

पावसाळी नक्षत्रांची वाहनं बदला!

पावसासाठी बेडकाचं लग्न लावण्याऐवजी लोकांनी झाडं लावली पाहिजेत! पण मीडिया पावसासाठी अतुर झालेल्यांच्या माथ्यावर अंधश्रद्धेचा धोंडा ठेवताना दिसतो!

काही ठिकाणी मोठ्या सरी पडतात. हत्ती, बेडूक, म्हैस, मोर यांना पाणी किंवा पाऊस आवडतो. त्या वाहनांच्या नक्षत्र काळात चांगला पाऊस पडतो. तर गाढव, उंदीर, कोल्हा या प्राण्यांना पाणी आवडत नाही. त्या वाहनांच्या नक्षत्र काळात पाऊस कमी पडतो किंवा हुलकावणी देणारा होतो. 'मृग' ते 'हस्त' दरम्यानच्या ९ नक्षत्रात पावसाळा असल्याने ही नक्षत्रे महत्त्वाची ठरतात. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदेव भाडळी' म्हणजे 'रंग अनेक, इलाज एक' सारख्या पोथ्यांची निर्मिती झाली. त्याचा पाडा भारतात बहुसंख्याक असलेल्या ग्रामीण व शैतीशी संबंधित जनतेवर उतरता. या काळात पाऊस झाला नाही किंवा अति झाला, तरी कोणते नक्षत्र सुरू आहे; त्याचे वाहन कोणते; याची तपासणी केली जाते. ती शैती व्यवसायाशी संबंधित लोकांसाठी महत्त्वाची माहिती असते. हे लक्षात घेऊन 'सहदे

सोमवार २२ जून २०२६

Monday 22 June 2026

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प - १८१

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पूर्णाकृती पुतळा पवनी जिल्हा. भंडारा

भंडारा जिल्ह्यातील सर्वात मोठी बाजारपेठ आणि प्रचीन शहर पवनी आहे. पवनी आसगाव या गावातील पुतळा आहे. एकेकाळी रिपब्लिकन पक्षाचा बालीकल्ला होता. बहुजन समाज पक्ष काही प्रमाणात येथेच मोठा झाला होता. आंबेडकरी माहितीय सेमेलन येथे होतात. या परिसरातील शिक्षण घेतलेल्या मुली मुले यांनी पवनी चे नाव सर्व दूर नेले आहे. डॉक्टर इजिनीर, वकील, प्राध्यापक, अधिकारीदेखील आणि अनेक शासकीय अधिकारी घडले असा हा भाग आहे. येथे आंबेडकरी चळवळीतील सर्व कार्यक्रम होतात.

संवाद मित्र, मनोहर मेश्राम
मो. 9503877257

महत्वाचे

AK क्लब तर्फे व्हॉइस ऑफ विदर्भ एकल गायन स्पर्धेचे २८ जूनला आयोजन

नागपूर : संगीतप्रेमी आणि गायन क्षेत्रातील नवीत तसेच अनुभवी कलावंतांना व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने एके कलवर्तर्फे 'व्हॉइस ऑफ विदर्भ' एकल गायन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले आहे. ही स्पर्धा रविवार, २८ जून रोजी सकाळी ९.३० वाजता. विदर्भ साहित्य संघ, सीतावडी येथे होणार आहे. स्पर्धेत १८ ते ६० वर्षे वयोगटातील पुरुष व महिला स्पर्धक सहभागी होऊ शकतील. विजेत्यांना आकर्षक चषक, रोख बक्षिसे व प्रमाणपत्रे प्रदान करण्यात येणार आहेत. तसेच ६१ ते ८५ वर्षे वयोगटातील ज्येष्ठ नागरिकांसाठीही विशेष सन्मान व बक्षिसांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. स्पर्धेची ऑडिशन वेळीही २८ जून रोजी याच ठिकाणी होणार असून इच्छुकांनी लवकरात लवकर नोंदणी करावी, असे आवाहन आयोजकांनी केले आहे.

प्रभाकर शिंदे यांना राजर्षी शाहू

महाराज सामाजिक न्याय पुरस्कार

नागपूर : सामाजिक, शैक्षणिक व जनकल्याणाच्या क्षेत्रात उल्लेखनीय आणि सातत्यपूर्ण योगदान देणारे नागपूरचे ज्येष्ठ समाजसेवक प्रभाकर मनोहर शिंदे यांची प्रतिष्ठेच्या 'राजर्षी शाहू महाराज सामाजिक न्याय

पुरस्कार २०२६' साठी निवड करण्यात आली आहे. राज्यस्तरीय सामाजिक न्याय परिषद २०२६ अंतर्गत विदर्भ विभागातून हा मानाचा पुरस्कार त्यांना जाहीर करण्यात आला आहे. या निवडीची अधिकृत माहिती देण्यासाठी विवेक विचार मंच, विदर्भ प्रांताचे पालक सुनील कोटकर आणि राजू छाया साळवे यांनी प्रभाकर शिंदे यांची भेट घेतली. यावेळी त्यांनी शिंदे यांचे अभिनंदन करून त्यांना पुरस्कार जाहीर झाल्याची माहिती दिली. हा पुरस्कार येत्या २८ जून रोजी, महाड (जिल्हा रामगड) येथे आयोजित विशेष समारंभाने प्रदान करण्यात येणार असल्याचेही त्यांनी सांगितले.

उपवर्गीकरणाच्या महामोर्चात भारतीय बौद्ध महासभेचा सक्रिय सहभाग

नागपूर : अनुसूचित जातींच्या उपवर्गीकरणाच्या विरोधात शनिवार, दि. २० जून २०२६ रोजी दीक्षाभूमी ते संविधान चौक या मार्गावर काढण्यात आलेल्या संयुक्त महामोर्चात भारतीय बौद्ध महासभा, नागपूर शहरने मोठ्या संख्येने सहभाग नोंदविला. या महामोर्चात भारतीय बौद्ध महासभेचे नागपूर शहर अध्यक्ष मंजिरा डोंगे, विदर्भ प्रदेश महासचिव राजकुमार चंजरी, पूज्य भन्ते नागदीपंकर महाशेरो, शहर उपाध्यक्ष हरिदास बेलेकर, हरिदास नागडिवे, मुणालिनी दहिवाडे, सुमेध नगराळे, रूपदास गेडाम, कल्पना बनकर, संध्या नानवटे, पूर्व विभाग अध्यक्ष ज्ञानदेव गजभिधे, महासचिव जासुद पाटील, उत्तर विभाग अध्यक्ष गोपीचंद अंधोरे, पश्चिम विभाग अध्यक्ष एस. एस. बागडे, दक्षिण-पश्चिम विभाग महासचिव रेखा नितनवरे, दक्षिण विभाग अध्यक्ष वंदनाताई जिवने यांच्यासह अनेक पदाधिकारी व कार्यकर्ते उपस्थित होते. महामोर्चादरम्यान अनुसूचित जातींच्या उपवर्गीकरणाच्या निर्णयाला विरोध दर्शवित सामाजिक न्याय, संविधानिक हक्क आणि समतेच्या तत्वांचे संरक्षण करण्याची मागणी करण्यात आली. विविध सामाजिक संघटनांच्या सहभागामुळे हा मोर्चा उत्स्फूर्त आणि शिस्तबद्ध वातावरणात पार पडला. भारतीय बौद्ध महासभेच्या पदाधिकारी व कार्यकर्त्यांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहून संविधानिक अधिकारांच्या संरक्षणासाठी आपली एकजूट दर्शवित केली.

आरटीआय नियम २०२६ संविधानविरोधी

जाचक नियम तात्काळ मागे घेण्याची सामाजिक कार्यकर्त्यांची मागणी
'द फ्लॅटफॉर्म'कडून मुख्यमंत्री व मुख्य सचिवांना निवेदन

पारदर्शकतेवर गदा आणल्याचा आरोप

नागपूर : महाराष्ट्र शासनाने अधिसूचित केलेल्या 'महाराष्ट्र माहितीचा अधिकार नियम, २०२६' या नव्या नियमांवर सामाजिक कार्यकर्ते आणि कायदेतज्ज्ञांकडून तीव्र आक्षेप नोंदविण्यात आला आहे. 'द फ्लॅटफॉर्म' या सामाजिक-कायदेशीर संस्थेचे सदस्य राजीव खोत्रागडे आणि अॅड. सहिल शेख यांनी मुख्यमंत्री व मुख्य सचिवांना सविस्तर निवेदन सादर करून हे नियम तात्काळ मागे घेण्याची मागणी केली आहे. निवेदनात नमूद केल्यानुसार, नव्या नियमांमुळे केंद्रीय माहितीचा अधिकार कायदा आणि संविधानातील मूलभूत तरतुदीचे उल्लंघन होत असून, माहिती अधिकाऱ्यांच्या माध्यमातून प्रशासनातील पारदर्शकता आणि

उत्तरदायित्व कमकुवत करण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. नव्या नियमांनुसार माहिती अधिकार अर्जाचे शुल्क '१० वरून' ३० करण्यात आले असून, माहितीच्या प्रतीसाठी प्रति पान '५ शुल्क' निश्चित करण्यात आले आहे. तसेच प्रथम अपीलासाठी ५० आणि द्वितीय अपीलासाठी १०० शुल्क आकारण्याची तरतूद करण्यात आली आहे. अर्जातील शब्दमर्यादा

१५० शब्दांपर्यंत निश्चित करण्यात आल्याने नागरिकांच्या माहिती कायद्याच्या अधिकारावर मर्यादा येत असल्याचा आरोप करण्यात आला आहे.

याशिवाय, नियम २२ अंतर्गत माहिती नाकारल्यास ती मिळण्याची अधिकार सिद्ध करण्याची जबाबदारी नागरिकांवर टाकण्यात

आल्याचा दावा करण्यात आला असून, हा मूळ माहिती अधिकार कायद्यातील कलम १९(५) च्या विरोधात असल्याचे कार्यकर्त्यांचे म्हणणे आहे. दारिद्र्यरेषेखालील

(बीपीएल) नागरिकांनाही पहिल्या ५० पानांनंतर शुल्क आकारण्याची तरतूद करण्यात आल्याने केंद्रीय कायद्यातील शुल्कमाफीच्या तत्वालाही धक्का बसल्याचा आरोप करण्यात आला आहे.

तसेच, अपील मागे घेतल्यास दंड वसुली आणि अर्जदाराच्या मृत्यूनंतर अपील बंद करण्याच्या तरतुदीवरही कार्यकर्त्यांनी आक्षेप घेतला आहे. या नियमांमुळे माहिती अधिकार कार्यकर्त्यांवर दबाव निर्माण होऊन भ्रष्टाचाराविरोधातील लढा कमकुवत होण्याची भीती व्यक्त करण्यात आली आहे.

'द फ्लॅटफॉर्म'चे सदस्य राजीव खोत्रागडे यांनी माहितीचा अधिकार हा नागरिकांचा घटनात्मक अधिकार असून आर्थिक आणि प्रक्रियात्मक अडथळे निर्माण करून तो कमकुवत करण्याचा प्रयत्न लोकशाहीसाठी घातक असल्याचे सांगितले. त्यांनी राज्य सरकारने हे नियम तातडीने मागे घेऊन माहिती अधिकार कायद्याची मूळ पारदर्शक आणि नागरिकांमधून व्यक्तेचा पूर्वेवत करावी, अशी मागणी केली आहे.

सुरों की मैफिल' मध्ये स्वरांची अविस्मरणीय मेजवानी

नागपूर : स्टार मेकर सिंगिंग क्लब, नागपूरच्या वतीने नुकताच निल फार्म, नंदीखेडा येथे निसर्गरम्य वातावरणात 'सुरों की मैफिल' या संगीतमय कार्यक्रमाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमाला 'लक्ष्मी निवास' मराठी मालिकेत सासुबाईची भूमिका साकारणाऱ्या अभिनेत्री वीणा जी. कट्टी यांनी पाहुणे कलाकार म्हणून उपस्थिती लावली. तसेच 'मिसेस महाराष्ट्र' आणि भारतातील शंभर कर्तृत्ववान महिलांपैकी एक म्हणून गौरविण्यात आलेल्या सौ. मनीषा तामकर या प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होत्या. या कार्यक्रमात प्रमोद पेडके, नंदीखेडा, डॉ. मुग्धा बोरसे, सोनोली भावे, विद्या राऊत, चित्रा नावेंकर, दीपाली, अजय तांबे, दिनेश देशपांडे, रिचा जैन, सुरेश चौधरी, वंदना गणीकर, श्रीरंगा सुरसे, छाया अलोट, इशानी, नितीन तायडे, राहुल गायकवाड, राजू भगत,

सचिन डफरे, अनिल कावडकर, सुभाष शेंडे, श्रेया खोंड, अविनाश मेश्राम, सोनोली झोडे, प्रदीप सोनटक्के, स्वप्नील इंगोले, गौरव डोंगरे, सीमा शेळके, मनोज देशमुख, डॉ. संजय बोरसे, नीता मरके, उज्ज्वला कापसे आणि मनीषा आदी कलाकारांनी आपल्या सुमधुर आवाजाने श्रोत्यांची मने जिंकली. कार्यक्रमात उपस्थित रसिकांनी कलाकारांच्या सादरीकरणाला उत्स्फूर्त दाद देत भरभरून प्रतिसाद दिला. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी प्रवीण कोठरे, धनंजय भिसेकर, प्रमोद पेडके आणि कांचन बेलखोडे यांनी विशेष परिश्रम घेतले. कार्यक्रमातून नागपूरच्या संगीतप्रेमींना दर्जेदार संगीतिक मेजवानी अनुभवण्याची संधी मिळाली.

प्रकाश रंगारी यांची कोषाध्यक्षपदी

नागपूर : नागपूर डिजिटल पत्रकार संघाची (एनडीपीएस) पहिली बैठक शनिवारी सिव्हील लाईन्स येथील पत्रकार (प्रेस) क्लब, नागपूर येथे उत्साहात पार पडली. बैठकीत संघाच्या पदाधिकाऱ्यांची सर्वांमुमते निवड करण्यात आली. यामध्ये विजय ठाकूर यांची अध्यक्षपदी तर मुकेश हेडाऊ यांची सचिवपदी आणि प्रकाश रंगारी यांची कोषाध्यक्ष म्हणून निवड करण्यात आली. तसेच उमेश पवार व निलेश फरकाडे यांची उपाध्यक्ष, इम्रान शेख व गिरीश ठाकरे यांची संयुक्त सचिव, तर दिव्येश द्विवेदी यांची संघटन सचिव म्हणून निवड करण्यात आली. कार्यकारणी सदस्य म्हणून रूपा पंडित, क्षितिजा देशमुख, विकी सोमकुवर, नीता सोनवणे,

विकास जिवने, महेश नागपूरे, श्रीकांत कुरुंभटे, राजकुमार मोहोड आणि नागेश तितरमारे यांची निवड करण्यात आली. नागपूर डिजिटल पत्रकार संघ हा महाराष्ट्र युनियन ऑफ वर्किंग जर्नालिस्ट्स (MUWJ) तसेच नागपूर युनियन ऑफ वर्किंग जर्नालिस्ट्स (NUWJ) च्याशी संलग्न आहे. बैठकीचे संचालन पत्रकार क्लब, नागपूरच्या गव्हर्निंग बॉडीचे सदस्य सनी शेंडे यांनी केले तर रणजित देशमुख यांनी आभार मानले. यावेळी उपस्थित सदस्यांनी डिजिटल पत्रकारितेला अधिक बळकटी देण्यासाठी तसेच कार्यात पत्रकारांच्या हक्क आणि हितसंरक्षणासाठी एकजुटीने कार्य करण्याचा निर्धार व्यक्त केला.

नवेगाव खैरी व तोतलाडोह धरणांमधील पाणीसाठ्यात २४ टक्क्यांची घट

नागपूर : गेल्या दोन महिन्यांत नागपूर शहराला पाणीपुरवठा करणाऱ्या नवेगाव खैरी व तोतलाडोह धरणातील जलसाठ्यात मोठी घट झाली आहे. विशेष म्हणजे, जून महिना संपत आलेला असतानाही अध्याप नागपूर जिल्ह्यात पाऊस झाला नाही. अशीच स्थिती राहिल्यास धरण तळाला दिवशी शक्यता असून मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या शहरात २०१९ मधील जावसाआड पाणीपुरवठ्यासारखी स्थिती निर्माण होण्याची चिन्हे आहे. दरम्यान मध्यप्रदेशातील छिंदवाडा इतर परिसरात पाऊस होऊन येथील चौराई धरण तुटून भरल्यास नागपूरची समस्या सुटण्याची शक्यता महापालिकेतील अधिकाऱ्यांनी व्यक्त केली. यंदा पाऊस कमी पडणार असल्याचे हवामान खात्याने स्पष्ट केले आहे. त्यामुळे पाण्याच्या नियोजनासंदर्भात सरकार गंभीर झाले आहे. परंतु शहरातील पाणीपुरवठ्याच्या नियोजनाबाबत महापालिका अध्यापही गंभीर नसल्याचे चित्र आहे. शहराला पाणीपुरवठा करणाऱ्या नवेगाव खैरी व तोतलाडोह धरणातील पाणीसाठा गेल्या दोन महिन्यात चांगलाच कमी झाला. नवेगाव खैरी धरणात १८ एप्रिलला ९१.५३ टक्के पाणीसाठा होता. २० जूनला धरणात ६७.३१ टक्के पाणीसाठा शिल्लक आहे. मागील वर्षी आजच्या दिवशी या धरणात ७८.५७ टक्के पाणी होते. तोतलाडोह धरणात आज केवळ ५०.४५ टक्के पाणीसाठा आहे. १८ एप्रिलला या धरणात ५४.५८ टक्के पाणी होते. आजच्या दिवशी मागील वर्षी ५८.४० टक्क्यांपर्यंत भरले होते. दोन महिन्यांतील आकडेवारी व यंदा कमी पडणाऱ्या पावसाच्या अंदाजामुळे नागपूरकरांवर पाणीसंकटाचे ढाा अधिक गडद होताना दिसत आहे. नऊ झोनमध्ये नवेगाव खैरीचे पाणी नवेगाव खैरी येथून गोरेवाडा व गोधनी जलशुद्धीकरण केंद्रांसाठी कच्चे पाणी आणले जाते. येथून पंच-१, पंच-२, पंच-३ व पंच-४ या वाहरी जलशुद्धीकरण केंद्रांना पाणी पोहोचते. पाण्याचा पुरवठा केला जातो. नवेगाव खैरी येथील धरणतून लक्ष्मीनगर, धरमण्ड, हनुमाननगर, धंतोली, नेरुंगनगर, गंधीबाग, सतरंजीपुरा, आशीनगर, मंगळवारी या झोनमध्ये पाणीपुरवठा होतो.

विधी बाजोरिया ठरली पहिली महिला कमर्शियल पायलट...

यातमाग : "सपने उन्हे के सच होते है, जिनके सपने मे जान होती है... पंखो से कुछ नहीं होता, हँसोले से उड़ान होती है..."

हा शेर यवतमाग जिल्ह्यातील वणी येथील विधी सुरेश बाजोरिया हिने तंतोतंत खरा करून दाखवला आहे. एका छोट्याशा शहरातून येत थेट आकाशाला गवणी घालण्याचे स्वप्न पाहणाऱ्या विधीने वर्षाी परिसरातील पहिली महिला कमर्शियल पायलट होण्याचा अभूतपूर्व बहुमान मिळवला आहे. देश-विदेशात नाव लावून असलेल्या 'एअर इंडिया' च्या 'कॅडेट प्रोग्राम'मध्ये तिची निवड झाली असून, तिच्या या यशामुळे संपूर्ण वणी शहरासह महाराष्ट्राची मान अभिमानाने उंच झाली आहे. विधी बाजोरिया हिचा पायलट बनण्याचा प्रवास अत्यंत रंजक आणि तिकाच प्रेरणादायी आहे. विधीचे शालेय शिक्षण (इयत्ता दुसरी ते दहावीपर्यंत) वणी येथील स्थानिक शाळेतून पूर्ण झाले. लहानपणापासूनच आकाशात उडणाऱ्या विमानांचे तिला कमाळीचे आकर्षण होते. सहाऱ्या वर्गात असताना पालकांसोबत तिने एकदा विमान प्रवास केला. तेव्हापासून आपणही एक दिवस या विमानाचे सारखे

करायचे, हे स्वप्न तिने मनात बाळगले होते. १२ वी उत्तीर्ण झाल्यानंतर तिने कोणत्याही परिस्थितीत हे स्वप्न पूर्ण करण्याचा दृढ निश्चय केला आणि त्या दिशेने पावले टाकण्यास सुरुवात केली. पायलट बनण्याचा मार्ग सोपा नव्हता. त्यासाठी आवश्यक असलेल्या 'ग्राउंड क्लासेस' साठी विधीने मुंबई गाठली. मुंबईत ६ महिने अत्यंत खडतर अभ्यास केल्यानंतर तिने आवश्यक असलेल्या सर्व वैद्यकीय चाचण्या यशस्वीरीत्या पार केल्या. तिच्यातील कौशल्य आणि हुशारी पाहून तिची निवड 'एअर इंडिया' च्या वैमानिक प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी झाली. यातून तिने गुडगव (गुरग्राम) येथे ४ महिने विमान उड्डाणशी संबंधित तांत्रिक गोष्टींचे प्रातःप्रशिक्षण घेतले. गुडगव येथील प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर प्रत्यक्ष विमान उड्डाणात अनुभव घेण्यासाठी ती अमेरिकेत गेली.

रस्त्याच्या दुरवस्थेविरोधात युवकांचे आगळे वेगळे आंदोलन...

गोंदिया : आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त देशभरात आरोग्य, संतुलन आणि सकारात्मकतेचा संदेश देणारे कार्यक्रम रंगत असताना अर्जुनी मोगाव तालुक्यात मात्र योग दिनाने एका गंभीर स्थानिक प्रश्नाकडे लक्ष वेधले.

अर्जुनी-माहूरकुडा-महागाव-बोरी या मार्गाच्या दयनीय अवस्थेविरोधात राजे छत्रपती गुप गुवामोर्चाच्या युवकांनी आज (रविवार २१ जून) सकाळी रस्त्यावरील खड्ड्यांमध्ये बसून योगासने करत अनेकदा पद्धतीने आंदोलन छेडले. या आंदोलनाने केवळ परिसराचेच नव्हे तर प्रशासनाचेही लक्ष वेधून घेतले आहे. ग्रामीण भागाच्या विकासाचा कणा मानला जाणारा हा मार्ग सध्या अक्षरशः खड्ड्यांच्या विळख्यात सापडला आहे. अर्जुनी शहरापासून अवघ्या एक किलोमीटर अंतरावर असलेला हा रस्ता अनेक गावांना जोडणारा महत्त्वाचा दुवा आहे. मात्र, गेल्या काही वर्षात योग्य देखभाल आणि दुरुस्तीअभावी या मार्गाची अवस्था अत्यंत विकट झाली आहे. रस्त्यावर पडलेल्या मोटमोठ्या खड्ड्यांमुळे वाहनचालकांना जीव मुठीत धरून प्रवास करावा लागत आहे.

विशेषतः पावसाळ्यात या खड्ड्यांमध्ये पाणी साचत असल्याने रस्ता आणि खड्डा यातील फरक ओळखणे कठीण होते. परिणामी दुचाकी घसरून पावसाच्या घटना वाढल्या असून अनेक नागरिक किस्काळ तसेच गंभीर जखमी झाले आहेत. शेतकरी, विद्यार्थी, नोकर्दार आणि व्यापारी वर्गासाठी हा मार्ग रोजच्या हालअपेष्टांचा विषय बनला आहे. ग्रामीण जीवनाच्या धकाधकीत हा रस्ता विकासाच्या आधुनिकतेवर पडलेला प्रश्नचिन्ह ठरत असल्याची भावना नागरिक व्यक्त करीत आहेत.

बहुजन सौरभ

BAHUJAN SAURABHA

गुरुवर्य सुखदेवजी महाराज यांचे महापरिनिर्वाण

डॉ. नितीन राऊत यांच्याकडून श्रद्धांजली

नागपूर : अखिल भारतीय रविदासीय धर्म अधिवेशनाने डॉ. नितीन राऊत यांनी कात्रज संघटनेचे राष्ट्रीय अध्यक्ष तथा पुणे येथील

कात्रजस्थित भारतखंड भूमीच्या तिसऱ्या धामाचे संस्थापक गुरुवर्य सुखदेवजी महाराज (सुखदेव वाघमारे) यांचे चंदीगड येथे हृदयविकाऱ्याच्या झटक्याने निधन झाले. त्यांच्या निधनाने चर्मकार समाजासह रविदासी समाजात शोककळा पसरली आहे. राज्याचे माजीमंत्री तथा काँग्रेसचे ज्येष्ठ नेते डॉ. नितीन राऊत यांनी त्यांच्या निधनाबद्दल तीव्र दुःख व्यक्त करत भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण केली. गुरुवर्य सुखदेवजी महाराज आणि डॉ. राऊत यांचे दीर्घकाळापासून जिव्हाळ्याचे संबंध होते. सामाजिक आणि धार्मिक कार्यात दोघांचेही घनिष्ठ सहकार्य राहिले होते. डॉ. राऊत यांनी म्हटले की, गुरुवर्य सुखदेवजी महाराज यांनी संत रविदास महाराजांच्या समता, बंधुता आणि मानवतेच्या विचारांचा प्रसार करण्यासाठी संपूर्ण आयुष्य समर्पित केले. पुण्यातील कात्रज येथे उभारलेल्या 'भारतखंड भूमी'च्या तिसऱ्या धामा'च्या माध्यमातून त्यांनी समाजाला एक महत्त्वाचे

आध्यात्मिक आणि सामाजिक केंद्र उपलब्ध करून दिले. दरम्यान, २०२६ च्या अर्धसंकेतपीय अधिवेशनाने डॉ. नितीन राऊत यांनी कात्रज धामच्या विकासासाठी आणि आवश्यक

निधीसाठी सरकारकडे मागणी केली होती. रविदासी समाजाच्या श्रद्धास्थानाचा विकास हा केवळ पायाभूत सुविधांचा नव्हे, तर समाजाच्या श्रद्धा, ओळख आणि समानाशी निगडित प्रश्न असल्याचे त्यांनी अधोरेखित केले होते.

गुरुवर्य सुखदेवजी महाराज यांनी चर्मकार समाजाला अश्वश्रद्धा, रूढी आणि सामाजिक बंधनांतून बाहेर

काढत संत रविदास महाराजांच्या विचारांचा प्रसार केला. देशभर भ्रमण करून त्यांनी समाजजागृतीचे कार्य केले. कात्रज येथील तिसऱ्या धामाच्या स्थापनेतून त्यांनी समाजाला एक नवे आध्यात्मिक आणि सामाजिक व्यासपीठ उपलब्ध करून दिले. त्यांच्या निधनाने समाजाने एक महान आध्यात्मिक मार्गदर्शक, समाजसुधारक आणि प्रेरणादायी नेतृत्व गमावले असल्याची भावना डॉ. नितीन राऊत यांनी व्यक्त केली. त्यांच्या विचारांचा आणि कार्याचा वारसा पुढील पिढ्यांसाठी प्रेरणादायी राहील, असेही त्यांनी म्हटले.

भारतीय बौद्ध महासभाच्या बाल संस्कार शिबीर प्रारंभ

हिंगणा : भारतीय बौद्ध महासभा, जिल्हा शाखा नागपूर पश्चिम व हिंगणा तालुका शाखेच्या वतीने त्रिरत्न बुद्ध विहार, अमरनगर येथे बाल संस्कार शिबीराचा प्रारंभ आणि उद्घाटन समारंभ संपन्न झाला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षता संगिता गोरखेडे, अध्यक्ष, ग्राम शाखा अमरनगर तर उद्घाटक डॉ. इंदु रामटेके, अध्यक्ष भारतीय बौद्ध महासभा (महिला विंग) जिल्हा शाखा नागपूर या होत्या. तर संतशि सोमकुंवर सरचिटणीस, विलास उंदिरवाडे कोषाध्यक्ष, अशोक डुले संस्कार सचिव जिल्हा शाखा नागपूर (पश्चिम), सिद्धार्थ शंभरकर अध्यक्ष भारतीय बौद्ध महासभा तालुका शाखा हिंगणा, अर्चना मेश्राम, अध्यक्ष भा.बौ. महासभा तालुका शाखा हिंगणा, व्यवस्थापक (महिला विंग) हिंगणा, शितल वाघमारे केंद्रीय शिक्षिका तथा सरचिटणीस भा. बौ. महासभा, महिला जिल्हा शाखा, इंदिरा उंदिरवाडे केंद्रीय शिक्षिका, प्रा. दिपक रामटेके सरचिटणीस,

दिनेश पाटील सचिव, तालुका शाखा हिंगणा अर्चना डुले कोषाध्यक्ष भा. बौ. महासभा, (महिला विंग) तालुका शाखा, ग्राम शाखा अमरनगर, राजकुमार कांबळे अध्यक्ष त्रिरत्न बुद्ध विहार, अमरनगर तसेच सुजाता खोत्रागडे सरचिटणीस, प्रा. शाखा अमरनगर, राजकुमार कांबळे अध्यक्ष त्रिरत्न बुद्ध विहार, अमरनगर तसेच परिसरातील बौद्ध सतीश सोमकुंवर सरचिटणीस यांनी आजची बालके उद्याचे भविष्य आहेत. शिबिरात चांगले

संस्कार ग्रहण केले तर त्याचा तुम्हाला, तुमच्या परिवाराला व समाजाला उन्नती साधण्यासाठी निश्चितपणे उपयोग होईल असे विचार व्यक्त करून शिबीराधीना शुभेच्छा दिल्या. प्रा. दिपक रामटेके यांनी आजच्या विद्यार्थ्यांवर योग्य संस्कार झालेत तर त्याचा सकारात्मक परिणाम होईल असे आपल्या भाषणात सांगितले. सिद्धार्थ शंभरकर, अर्चना मेश्राम, अशोक डुले इत्यादी पदाधिकाऱ्यांनी शिबीराधीना थोडक्यात मार्गदर्शन करून शुभेच्छा दिल्या. संचालन सुजाता खोत्रागडे यांनी तर इंदिरा उंदिरवाडे केंद्रीय शिक्षिका यांनी आजचा विषय वंदन, पंचांग प्रणाम करण्याची पद्धत व त्यांचे फायदे सोप्या शब्दात समजावून सांगितले. सदर संस्कार शिबिर पांच दिवस सुरू राहणार असून परिसरातील नागरिकांनी आपल्या मुलांना शिबीरात पाठवून त्याचा लाभ घ्यावा असे आवाहन केले. सरणतय घेऊन शिबिराचा प्रथम दिवस झाला.

महाज्योती कडून मोफत स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणासाठी अर्ज सुरू

१० जुलै अंतिम मुदत

नागपूर : महाराष्ट्र शासनाच्या इतर मागास बहुजन कल्याण विभागांतर्गत कार्यरत असलेल्या महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर यांनी शैक्षणिक वर्ष २०२६-२७ साठी विविध स्पर्धा परीक्षांच्या मोफत ऑफलाइन प्रशिक्षणासाठी ऑनलाइन अर्ज प्रक्रिया सुरू केली आहे. या प्रशिक्षणाचा लाभ राज्यातील इतर मागास वर्ग (ओबीसी), विमुक्त जाती-भटक्या जमाती (व्हीजेएनटी) आणि विविध मागास प्रवर्ग (एसबीसी) मधील विद्यार्थ्यांना मिळणार असून १० जुलै २०२६ हा अर्ज करण्याची अंतिम मुदत आहे. महाज्योतीचे व्यवस्थापकीय संचालक मिलिंद नारिंगे यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, आयबीपीएस-पीओ, एलआयसी एएओ, आरआरबी, एमबीए (सीईटी/कॅट), पोलिस व मिलिटरी

भरती, यूजीसी-नेट/सेट, एसएससी-सीजीएल, टीएआयटी तसेच जीआई, टोफेल, आयईएलटीएस आणि परदेशी भाषा प्रशिक्षण अशा विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी मोफत पूर्वतयारीचे प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. महाज्योती निवड जागृदी समतेचा

अध्यक्ष अतुल सावे यांनी विद्यार्थ्यांना अर्ज भरताना सर्व आवश्यक कागदपत्रे स्पष्ट, स्वाक्षित व स्कॅन करून अपलोड करण्याचे आवाहन केले आहे. आधार कार्ड, जात प्रमाणपत्र, वैध नॉन-मोफत पूर्वतयारीचे प्रशिक्षण क्रीमीलेअर प्रमाणपत्र, शैक्षणिक कागदपत्रे तसेच दिव्यांग उमेदवारांसाठी आवश्यक प्रमाणपत्र अर्जासोबत जोडणे बंधनकारक असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले. प्रशिक्षणासंदर्भातील निकष, अटी, अर्ज प्रक्रिया आणि इतर माहिती www.mahajyoti.org.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून अधिक माहितीसाठी ०७९२-२८७०१२० / १२१ या हेल्पलाइन क्रमांकावर संपर्क साधता येईल. विद्यार्थ्यांनी शेवटच्या दिवसाची वाट न पाहता वेळेत अर्ज पूर्ण करावेत, असे आवाहन महाज्योतीतर्फे केले आहे.